

Dzimumu līdztiesība politisku lēmumu pieņemšanā

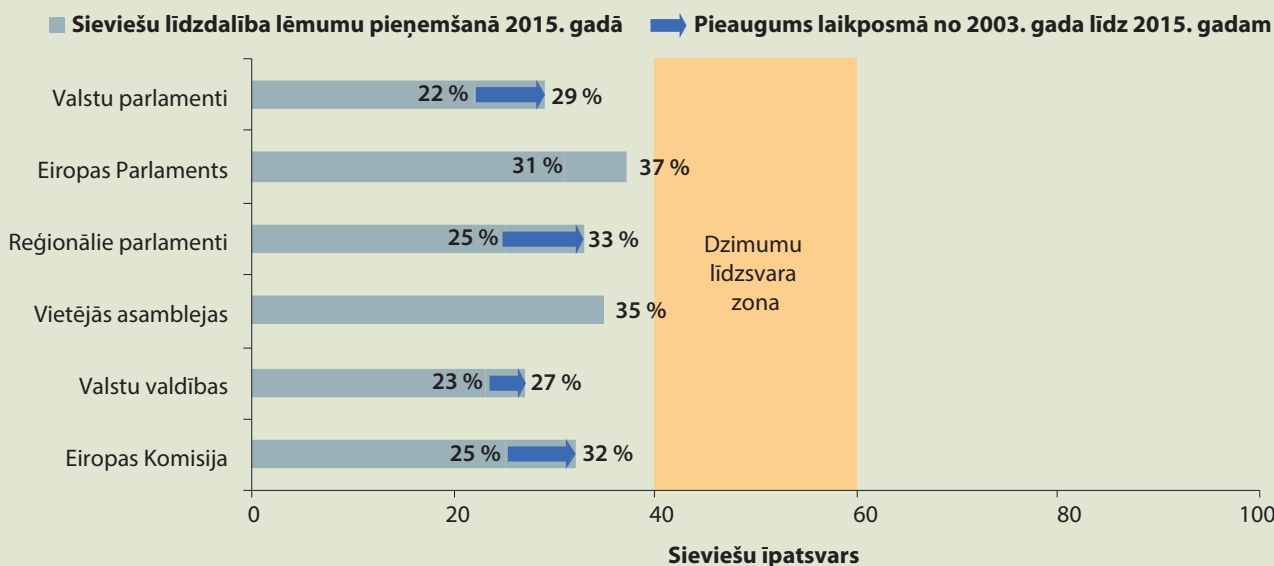
Sieviešu un vīriešu vienlīdzīga līdzdalība politikā ir svarīgs efektīvas demokrātijas un labas pārvaldības nosacījums. Sieviešu plašāka līdzdalība politisku lēmumu pieņemšanā ne vien stiprina un uzlabo demokrātisko sistēmu, bet arī daudzējādā ziņā pozitīvi ietekmē sabiedrību, un šī ietekme var palīdzēt uzlabot sieviešu un vīriešu dzīves. Kā ieguvumi jāmin vienlīdzīgāka un iekļaujošāka pārvaldība, augstāki dzīves standarti, pozitīvas pārmaiņas izglītības, veselības un infrastruktūras jomā, kā arī politiskās korupcijas mazināšanās.

Lēns, bet stabils sieviešu skaita pieaugums vadošajos amatos

Pēdējos desmit gados visā ES ir stabili pieaudzis sieviešu īpatsvars augstos vadošos amatos politiskās iestādēs un valsts pārvaldē. Diagrammā ir attēlots progress, kas kopš 2003. gada panākts vietējā, reģionālā, valstu un Eiropas līmenī.

Dzimumu līdzsvara uzlabojumi politiskās varas struktūrās ES 28 valstīs (2003–2015)

Vīriešu pārsvars politisko partiju vadībā

Sievietes neformālo tīklu perifērijā

Kā redzams EIGE 2015. gadā sagatavotajā ziņojumā par dzimumu līdzietību varas struktūrās un lēmumu pieņemšanā, ES politisko partiju līderi pārsvarā ir vīrieši. Ziņojumā norādīts, ka 2014. gadā ES lielākajās politiskajās partijās starp vadītājiem tikai 13 % bija sievietes, bet starp vadītāju vietniekiem sieviešu īpatsvars bija 33 %. Politiskās partijās formāliem un neformāliem tīkliem ir ļoti svarīga nozīme, lai ieņemtu augstus amatus, saglabātu partijas atbalstu un īstenotu politikas pārmaiņas. Ar neformālu tīklu veidošanu ārpus darba laika pārsvarā nodarbojas vīrieši. Tāpēc šo tīklu pastāvēšana jomās, kur dominē vīrieši, var stiprināt vīriešu dominējošo un vadošo stāvokli (EIGE ziņojums par dzimumu līdzietību varas struktūrās un lēmumu pieņemšanā).

Dzimumu stereotipi, kas attur sievietes no vadošiem amatiem

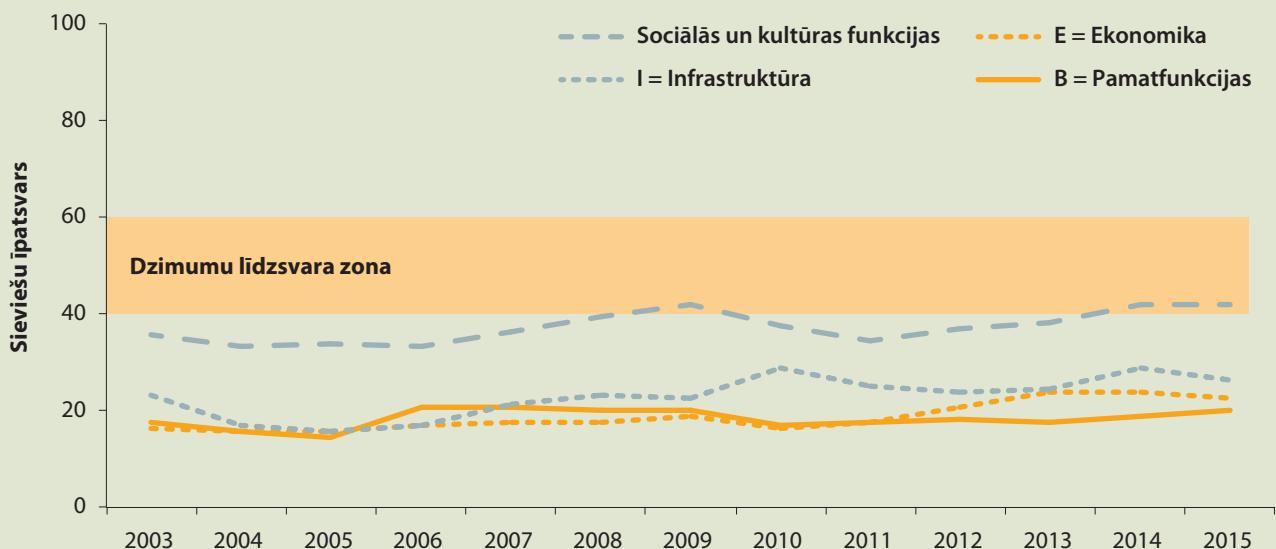
Noturīgi dzimumu stereotipi un daudzu politisko partiju iekšējā kultūra, ko raksturo izteikti "vīrišķīgs" vadības stils, joprojām kavē vienlīdzīgu pārstāvību. Vēsturiski vadošos amatus ir ieņēmuši galvenokārt vīrieši. Rakstura iezīmes un prasmes, ko gaida no vadītājiem, piemēram, pašpārliecība, dominānce vai racionāla domāšana, parasti tiek uzskatītas par vīrišķīgām, tāpēc

vadība allaž asociējas ar vīriešiem. Dzimumu stereotipi atspoguļojas arī ministru kabinetu portfeļu un augstāko administratīvo amatu sadalījumā ministrijās. Ar valsts pamatfunkcijām, piemēram, aizsardzību, tieslietām un ārpolitiku saistīti ministru krēslus ieņem lielākoties vīrieši, bet sievietes koncentrējas ministrijās ar sociālām un kultūras funkcijām, pastiprinot stereotipiskus priekšstatus par sieviešu labāku piemērotību darbam tādās jomās kā izglītība, veselība un kultūra.

Politisko partiju norobežojošā attieksme pret sievietēm

Politiskajām partijām ir svarīga funkcija, nosakot, kādā līmenī un kvalitātē sievietes var piedalīties partiju politikā. Arī sieviešu iespējas ieņemt vadošus amatus ir atkarīgas no politiskām partijām un partiju elitēm, kas kontrolē atlases un pielaišanas procesus. Politiskās partijas nosaka arī vēlēšanu sarakstus, vēlēšanu apgabalu sarakstu kārtību un partiju struktūras. Šo iemeslu dēļ politiskās partijas bieži tiek dēvētas par "durvju sargiem".

Sieviešu īpatsvars valstu valdībās pēc ministru amatu sadalījuma (2003–2015)

Kas tiek darīts dzimumu līdzsvara uzlabošanai?

Vairākas ES dalībvalstis ir stingrāk apņēmušās politisku lēmumu pieņemšanā nodrošināt dzimumu līdzsību, nosakot obligātas vai brīvprātīgas dzimumu kvotas dzimumu līdzsvara radīšanai politikā, kā arī dzimuma līdzsvara mērķu ieviešanai kandidātu atlasē. *EIGE* pētījumu rezultātos redzams, ka dalībvalstīs, kurās ir obligātas vai brīvprātīgas kvotas, kopš 2003. gada vidēji ir bijis visizteiktākais sieviešu politiskās pārstāvības pieaugums. Skaitļi liecina, ka valstu parlamentos sieviešu īpatsvars ir palielinājies par 10 procentpunktiem, 2014. gadā sasniedzot vidēji 29 %. Valstīs, kurās kvotu nav, sieviešu pārstāvība bija 27 %, un tās vidējais pieaugums pēdējos desmit gados ir bijis minimāls. Kvotas ir viens no pasākumiem dzimumu līdzsvara uzlabošanai. Taču ar kvotām vien nepietiek. Ir vajadzīgi arī citi pasākumi, piemēram, publiskas debates, kampaņas, regulāra uzraudzība un holistiskas programmas, lai rosinātu sieviešu iesaistīšanos politikā.

Labā prakse sieviešu funkciju palielināšanai politisku lēmumu pieņemšanā

EIGE ir apzinājis daudzus labas prakses piemērus, lai palīdzētu un dotu iespējas lielākam skaitam sieviešu iegūt attiecīgās prasmes, kādas vajadzīgas politiskas karjeras veidošanai daudzveidīgākā un pārstāvnieciskākā vidē.

Mērķtiecīgi pasākumi un iniciatīvas. Konstatēts, ka saistoši un brīvprātīgi pasākumi, ko īsteno politiskās partijas, palielina sieviešu līdzdalību lēmumu pieņemšanā. Lai panāktu progresu, svarīga nozīme ir arī plašākam mērķtiecīgu stimulu klāstam, piemēram, publiskām debatēm, izpratnes paaugstināšanai un pārredzamākai darbā pieņemšanas un karjeras attīstības atbalsta praksei.

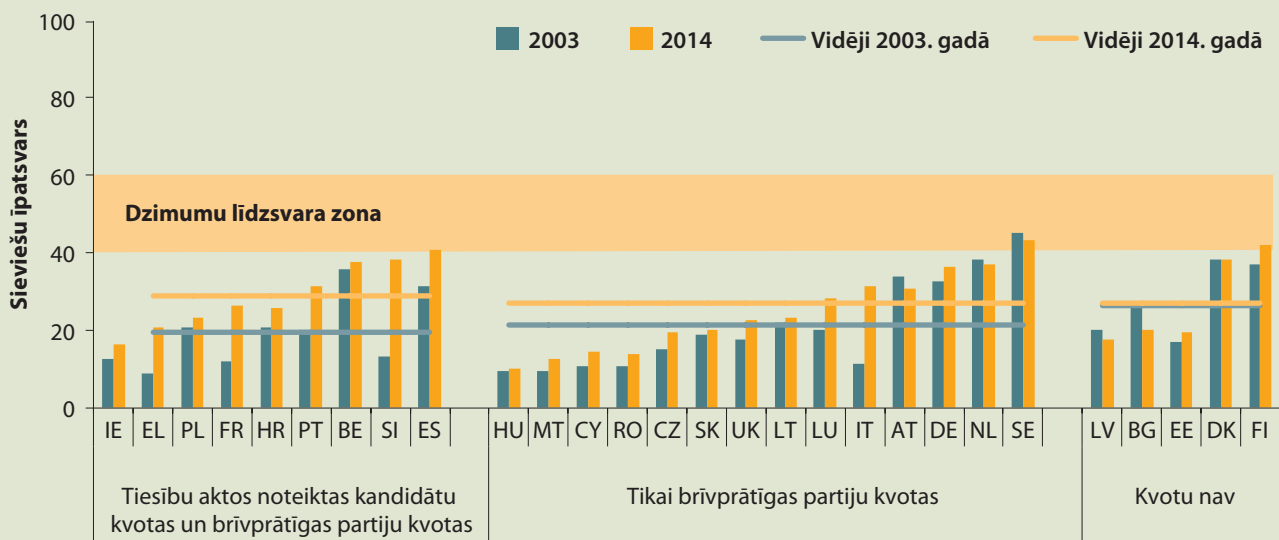
Regulāra uzraudzība. Ir svarīgi sekot norisēm un izvērtēt, kuras iniciatīvas ir vai nav veiksmīgas. *EIGE* dzimumu līdzsības statistikas datubāze var palīdzēt veikt uzraudzību, jo ar to nodrošina piekļuvi datiem, kas apkopoti pēc dzimuma un ir salīdzināmi visās ES dalībvalstīs.

Pēc Eiropas Savienības Padomes prezidentvalstu pieprasījuma *EIGE* regulāri sagatavo ziņojumus, kuros tiek pārskatītas dažādas Pekinas Rīcības platformas jomas. Jaunākie ziņojumi cita starpā ir:

- Dzimumu līdzsība varā un lēmumu pieņemšanā (2016);
- Dzimumu atšķirības pensijās ES (2015);
- Dzimumu līdzsība un ekonomiskā neatkarība — pusslodzes darbs un pašnodarbinātība (2014).

Visus iepriekšējos *EIGE* Pekinas Rīcības platformas ziņojumus un publikācijas skatīt: <http://eige.europa.eu/monitoring-the-bpfa>

Sieviešu īpatsvars valstu parlamentos, kur izmanto kvotas, (2003–2015)

Gados jaunu sieviešu iesaiste. Nepiesaistot politiskajai dzīvei lielāku skaitu gados jaunu sieviešu, nepietiekama sieviešu pārstāvība vēlētos amatos turpināsies. Lai iedrošinātu vairāk sieviešu kandidēt uz amatiem un sagatavotu viņas politiskai karjerai, svarīga nozīme var būt darbaudzināšanai, apmācības kursiem, publiskām kampaņām un profesionālai tīklošanai.

Īsumā par parlamentiem, kuros ņem vērā dzimumu līdztiesības aspektu

Parlamentī, kuros rada sievietēm labvēlīgu vidi, kur nav jāsastopas ar aizskaršanu darbavietā un diskriminējošu praksi, var palīdzēt lielākam skaitam sieviešu aktīvi iesaistīties politikā. *EIGE* izstrādā interaktīvu tiešsaistes rīku, kas palīdz novērtēt, cik lielā mērā politiskas iestādes ņem vērā dzimumu līdztiesības aspektu. Rīku

Dzimumu līdzsvars: par pieņemamu parasti uzskata attiecību 40/60.

Dzimumu paritāte: skaitlisks jēdziens, ko bieži izsaka kā attiecību 50/50.

Kritiskā masa: ar lēmumu pieņemšanu saistītos amatos ir pārstāvēti vismaz 30 % sieviešu vai vīriešu.

Avots: EIGE dzimumu līdztiesības terminu glosārijs un tezaurs.

<http://eige.europa.eu/rdc/thesaurus>

izmanto vairāku pamatkritēriju analīzei, sākot ar vēlēšanu sistēmām un beidzot ar darba apstākļiem parlamentos. Jaunais rīks palīdzēs iestādēm izpētīt šķēršļus, ar kādiem visos karjeras posmos saskaras sievietes kā politikas, apzināt diskriminējošu praksi un izstrādāt pasākumus tās izskaušanai.

ES politikas prioritātes

ES apņemšanās veicināt vīriešu un sieviešu līdztiesību lēmumu pieņemšanā ir nostiprināta Eiropas Komisijas dokumentā "Stratēģiskā iesaiste dzimumu līdztiesības jomā 2016.–2019. gadam". Par vienu no prioritārajām jomām tajā ir atzīta dzimumu līdztiesības veicināšana lēmumu pieņemšanā. Dokumentā ir arī ieskicēti pasākumi datu vākšanai un izplatīšanai ciešā sadarbībā ar *EIGE* par sievietēm un vīriešiem ar lēmumu pieņemšanu saistītos augsta līmeņa amatos.

Eiropas Dzimumu līdztiesības paktā 2011.–2020. gadam ir atkārtoti apliecināta Padomes apņemšanās iestāties par dzimumu līdztiesību un izvirzīts konkrēts mērķis "veicināt sieviešu lielāku līdzdalību politikā un ekonomikā".

Eiropas Dzimumu līdztiesības institūts

Eiropas Dzimumu līdztiesības institūts (*EIGE*) ir ES zināšanu centrs dzimumu līdztiesības jautājumos. *EIGE* atbalsta politikas veidotājus un attiecīgās iestādes to centienos visu eiropiešu realitātē nodrošināt sieviešu un vīriešu līdztiesību, sniedzot konkrētas zināšanas, kā arī salīdzināmus un uzticamus datus par dzimumu līdztiesību Eiropā.

Plašāka informācija

<http://eige.europa.eu>

facebook.com/eige.europa.eu

twitter.com/eurogender

youtube.com/eurogender

eige.sec@eige.europa.eu

+370 52157444